

Медицина у фалеристиці

Фалеристикою (від лат. phalerae — нагрудний металевий медальйон, нагороди успішних античних воїнів) називають колекціонування значків, орденів, медалей та ін.

Як правило, фалеристи збирають лише такі значки, що мають стосунок до однієї-двох обраних тем. До прикладу, «Спорт», «Космос», «Революційно-визвольний рух». Медична тематика також широко представлена у значках, оскільки чимало подій у цій галузі фіксуються випуском відповідних знаків

І ТУТ ДИСКРИМІНАЦІЯ

11 лютого 1871 р. у Росії з'явився спеціальний срібний знак доктора медицини, який носили справа під усіма іншими нагородами.

15 лютого 1897 р. для лікарів-випускників медичних факультетів і Військово-медичної академії у Петербурзі заснували «лекарський» знак (лікарі в Російській імперії до XVIII–XIX ст. звалися «лекарями»). За розміром і на вигляд він був такий самий, як «докторський», проте відтоді відзнаки докторів медицини почали виготовляти із золота або ж із позолоченої бронзи.

Таких відзнак удостоювалися лише лікарі-чоловіки. Випускниці Вищих жіночих лікарських курсів отримували звання не «лекарка», а «жінчини-врача» та срібний значок у вигляді позолоченої монограми з переплетених літер «Ж» і «В», затверджений 14 липня 1880 р. Його також носили справа.

Цікаву історію має знак, випущений на честь 100-річчя Імператорської військово-медичної академії, відкритої у 1798 р. На ньому зображено емблему — чашу зі змією, вензелі «П», «Н», римську цифру С та імператорську корону. Вензелі свідчать про те, що знак випущено на честь події, яка відбулася за царювання Павла I, а столітній ювілей (римська цифра С означає 100) вивипав на час правління Миколи II. Така ж емблема розміщена на срібному значку, виготовленому з нагоди

Першої всеросійської гігієнічної виставки 1893 р., і на знаку «Боротьба з чумою», затвердженому 21 червня 1897 р.

Організація першого регулярного Московського генерального госпіталю в 1706 р. пов'язана з ім'ям Петра I. У 1715 р. він з особливими урочистостями відкрив Адміралтейський (морський) генеральний госпіталь у Петербурзі. Напередодні ювілею — 200-річчя від дня заснування цих медичних закладів — було також випущено нагрудні знаки.

На початку Першої світової війни до російської армії через брак військових лікарів почали призивати студентів 3–5-го курсів медичних факультетів. Їм присвоювали звання «зауряд-лікарів». Вони могли обіймати посади військових лікарів, проте не мали права носити «лекарський» знак. Для них було затверджено спеціальний нагрудний знак «Зауряд-лікар», який відрізнявся від «лекарського» тим, що над чашею Гіппократа в центрі розміщувався щиток голубого кольору з літерами «З.В.» («зауряд-врач»). Нерідко його плутають зі знаком «Зубной врач», хоча на останньому літери «З» і «В» переплетені одна з одною та зображені на білому емальованому ромбі в нижній частині.

Після відміни кріпацтва в 1864 р. у деяких російських губерніях з'явилися земські лікарі. В очікуванні піввікового ювілею земського само-

управління було випущено нагрудний знак на честь 50-річчя земства, затверджений у 1914 р. На ньому було відтворено медичну емблему — чашу зі змією. Такою відзнакою нагороджували лікарів за самовіддану працю.

ЗА НАРОДНУ ТВЕРЕЗІСТЬ

Антиалкогольний рух у Російській імперії зародився стихійно в середині XIX ст. Найбільш поширеною формою суспільного протесту проти пияцтва було створення товариств тверезості. Перша така спільнота утворилася в 1854 р. Рух знайшов живий відгук серед населення, «братства» тверезості виростили як гриби після дощу.

У 1885 р. держава надала право сільським товариствам тверезості забороняти у своїх регіонах продаж горілки на три роки. Пізніше, із розвитком винної монополії, було засновано Інститут опікунства народної тверезості. Із метою пропаганди здорового способу життя 24 грудня 1894 р. було затверджено нагрудний бронзовий знак члена опікунства за народну тверезість, який носили на лівому боці грудей.

КРАЩИМ ІЗ КРАЩИХ

Нагрудні знаки засвідчували досягнення радянської медицини на різних етапах розвитку, а також здобутки окремих осіб у галузі охорони здоров'я.

У 1936 р. в СРСР заснували нагрудний почесний знак «Відмінник охорони здоров'я». Ним нагороджували за

особливі заслуги працівників охорони здоров'я, незважаючи на посади, — від санітарок до академіків АМН СРСР. На знаку поруч із серпом і молотом виблискувала чаша зі змією.

Такий же знак медичної символіки під гербом СРСР на ромбоподібному значку з 1961 р. отримували лікарі, які закінчили вищі навчальні медичні заклади країни.

Траплялося, що художники зображали чашу зі змією неправильно, без врахування історичних традицій, тобто малювали змію або зліва, або справа від чаші. Такий варіант прийнятний лише в тому випадку, коли чаша розташована в центрі знаку, титульної сторінки, вивіски тощо. Якщо ж емблема знаходиться скраю, змія неодмінно має бути повернута головою у бік центру.

У значках знайшли відбиток різні події медичного життя, історія інститутів і лікувальних закладів. Так, до 175-річчя найстарішого в Росії Першого московського медичного інституту було випущено спеціальний значок із зображенням пам'ятника М. Пирогову на фоні будівель інститутських клінік, обвитого лавровим вінком зі стрічкою, на якій нанесено цифри «1764» і «1940». Унизу — букви ІММІ, а згори — чаша зі змією.

У 1964 р. Московський медичний інститут відзначив спеціальним значком своє 200-річчя. Найкращим студентам і співробітникам вузу його

вручали на урочистому засіданні у Кремлівському палаці з'їздів.

До столітніх ювілеїв пам'ятні знаки випускали окремі кафедри інституту, зокрема, кафедра оперативної хірургії та топографічної анатомії, кафедра шкірно-венерологічних хвороб.

ВІДЗНАКИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА

Величезна кількість значків несла на собі зображення Товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Наприклад, у 1934 р. у СРСР із метою сприяння кращому опануванню трудящими військово-санітарних знань запровадили випробування на право отримання значка Товариства Червоного Хреста й Червоного Півмісяця СРСР — «ГСО» («Готовий до санітарної оборони країни») першого ступеня, а у 1935 р. — другого ступеня. Школярі отримували значок «БГСО» («Будь готовий до санітарної оборони країни»), яким також нагороджували після відповідних випробувань.

Під час Великої Вітчизняної війни

5500 осіб стали донорами. Указом Президії Верховної Ради СРСР у 1944 р. було засновано нагрудний знак «Почесний донор СРСР». Його вручили більш ніж 3000 донорів, які були членами Товариства Червоного Хреста.

У мирний час найвищою нагородою Товариства Червоного Хреста в СРСР був «Почесний знак», затверджений у 1958 р.

Підготувала Лариса Дедишина

НАГРУДНІ ЗНАКИ
ЗАСВІДЧУВАЛИ
ДОСЯГНЕННЯ
РАДЯНСЬКОЇ
МЕДИЦИНИ
НА РІЗНИХ ЕТАПАХ
РОЗВИТКУ, А ТАКОЖ
ЗДОБУТКИ ОКРЕМИХ
ОСІБ У ГАЛУЗІ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

